

Анастасія ГАРВАСЮК,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 231 Соціальна робота,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Валентина КОСТИНА,
докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальної
роботи і соціальної педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ

Соціальна адаптація дітей молодшого шкільного віку з інвалідністю в умовах інклюзивного освітнього простору є багатокомпонентним процесом, який вимагає застосування технологічного забезпечення соціально-педагогічної роботи, що створює умови для успішної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами, сприяє їхньому гармонійному розвитку та формує навички соціальної взаємодії.

Аналіз досліджень з питань інклюзивної освіти та соціальної роботи [1, 3, 4] засвідчив, що ефективність соціальної адаптації учнів із порушеннями розвитку визначається сукупністю чинників та залежить від індивідуальних особливостей дитини, рівня її підтримки з боку родини та рівня професійної діяльності педагогів і команди соціального супроводу. Як стверджують дослідники, «створення умов для розвитку дітей з особливими освітніми потребами охоплює виховання, навчання та соціальну інтеграцію, що в результаті сприяє формуванню самодостатньої особистості» [1, с. 43]. Отже, важливим аспектом впровадження інклюзивного підходу є розробка комплексних індивідуалізованих програм соціально-педагогічної підтримки та розвитку, що враховують особливості кожної дитини і сприяють її залученню до спільного освітнього простору.

Соціально-педагогічна робота в закладі освіти в умовах інклюзії базується на принципах комплексності та взаємодії всіх суб'єктів освітнього простору в напрямі створення адаптивного освітнього середовища, що передбачає також співпрацю між закладом освіти та родиною дитини з інвалідністю. Дослідники по-різному визначають зміст соціально-педагогічної роботи в умовах інклюзії. Як зазначає С. Пальчевський,

«соціально-педагогічна робота в інклюзивних закладах охоплює реабілітаційні заходи, відновлювальне лікування та загальне оздоровлення дітей» [5, с. 356]. Автор наголошує, що одним із важливих завдань соціального педагога є створення умов для розкриття творчого потенціалу дитини, що сприяє її самореалізації, підвищенню рівня впевненості у власних силах та формуванню адаптивних механізмів соціальної взаємодії. Тоді як, М. Чайковський та О. Добровіцька визначають головними напрямками соціально-педагогічної роботи з молоддю з інвалідністю формування індивідуальності особистості та її соціалізацію з урахуванням психофізичних можливостей [6, с. 27]. Дослідники зазначають, що важливу роль у цьому процесі відіграє взаємодія педагогів, батьків, громадських організацій та спеціалістів, що забезпечує належний рівень підтримки і сприяє успішній інтеграції молоді у суспільство.

Науковці до методичного інструментарію соціальної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями відносять «багатовимірний комплекс заходів, що включає психолого-педагогічну корекцію, навчально-розвивальні методики, соціальну підтримку та медичний супровід»...«спостереження, бесіда, анкетування, а також комплекс психодіагностичних методик, що дозволяють оцінити емоційний стан дитини, рівень її соціалізації та адаптаційний потенціал» [4, с. 29]. Дослідники наголошують, що урахування діагностованих особливостей учнів зумовлює необхідність системного застосування методів індивідуальної роботи, адаптованих до їхнього рівня розвитку.

Аналіз досліджень та соціально-педагогічної практики з питань організації соціальної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями показав, що її спрямовують на формування їхніх соціальних навичок комунікативних умінь, формування навичок самостійного обслуговування та підготовку до трудової діяльності. Основними напрямками роботи є «тренінги з соціально-побутової адаптації, розвиток емоційного інтелекту, навчання навичкам взаємодії з однолітками та дорослими. Ефективність соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами значною мірою залежить від формування їхньої здатності до самостійного прийняття рішень та усвідомлення власної активної ролі в суспільстві» [2, с. 32].

Важливим напрямом у змісті роботи соціального педагога закладу загальної середньої освіти в умовах інклюзії є робота з батьками, що передбачає надання психологічної підтримки і консультативної допомоги, спрямованої на підвищення їхньої компетентності у вихованні та навчанні дітей шляхом надання групових консультацій, проведення індивідуальних бесід, тренінгів та просвітницьких заходів, які сприяють розумінню особливостей розвитку дитини з особливими освітніми потребами, допомагають формувати ефективні стратегії її соціальної інтеграції.

Ще одним важливим напрямом у роботі соціального педагога закладу загальної середньої освіти є залучення дітей з особливими освітніми потребами разом з іншими дітьми до активного громадського життя через участь у соціальних проєктах, волонтерській діяльності та спеціалізованих програмах підтримки.

Значний вплив на підвищення ефективності соціальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами має використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) з метою персоналізації навчання, компенсації сенсорних порушень, поліпшення соціальної взаємодії та інтеграції до інклюзивного середовища. Як зазначають дослідники, ефективне використання ІКТ у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями значно підвищує рівень їхньої пізнавальної активності та

сприяє розвитку самостійності», а «застосування інтерактивних освітніх середовищ сприяє підвищенню рівня залученості дітей до навчального процесу, розвитку їхньої комунікації та соціалізації» [2, с. 28, 35]. Також дослідники зазначають важливість використання мультимедійних платформ, інтерактивних освітніх середовищ та віртуальних лабораторій, що стимулюють пізнавальну активність і сприяють мотивації до навчання.

Отже, технологічне забезпечення роботи соціального педагога закладу загальної середньої освіти у процесі соціальної адаптації дітей молодшого шкільного віку з інвалідністю в умовах інклюзивного простору є важливою складовою комплексної системи їхньої підтримки. Поєднання у роботі соціального педагога індивідуального підходу, можливостей сучасних цифрових технологій, методів соціально-педагогічної підтримки, корекції та активної взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами і спеціалізованими соціальними інституціями, що сприяють розвитку соціальної активності здобувачів освіти, забезпечує оптимальні умови для інтеграції дітей молодшого шкільного віку з інвалідністю в освітнє середовище закладу освіти, а також дає змогу підвищити інклюзивну компетентності педагогів і батьків та удосконалити адаптивні методики роботи з соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Борщевська Л.В., Зіброва А.В., Іванова І.Б. та ін. На допомогу батькам, що мають дітей з особливими потребами. Київ : Український інститут соціальних досліджень, 2018. 79 с.
2. Гета А.В., Заїка В.М., Коваленко В.В. та ін. Сучасні засоби ІКТ підтримки інклюзивного навчання : навчальний посібник / за заг. ред. Ю.Г. Носенко. Полтава : ПУЕТ, 2018. 261 с.
3. Костіна В.В., Смерчак Л.І. Соціальна інклюзія в Україні: імплементація закордонного досвіду та особливості підготовки майбутніх

фахівців соціальної галузі. *Correction and rehabilitation innovations: implementation of European experience* : Scientific monograph. Riga : Baltija Publishing, 2023. Pp. 132–155.

4. Найда Ю.М., Ткаченко Л.М. Стандарти громадсько-активної школи: соціальна інклюзія : навчально-методичний посібник / за заг. ред. Даниленко Л.І., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 68 с.

5. Пальчевський С.С. Соціальна педагогіка : навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 560 с.

6. Чайковський М.Є., Добровіцька О.О. Соціально-педагогічна робота з молоддю з інвалідністю в інклюзивному освітньому просторі : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл., Київ : Університет „Україна”, 2018. 271 с.